

مدیریت ورزشی _ تابستان ۱۳۸۸

شماره ۱ - ص ص : ۶۷ - ۸۱

تاریخ دریافت : ۰۲ / ۰۵ / ۸۶

تاریخ تصویب : ۳۰ / ۰۲ / ۸۷

بررسی مهم ترین جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان ورزشی و گردشگری

جواد ادبی فیروزجاه^۱ _ هاشم کوزه چیان _ محمد احسانی

کارشناس ارشد تربیت بدنی دانشگاه تربیت مدرس، استاد دانشگاه تربیت مدرس، استادیار دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

هدف این تحقیق، بررسی جاذبه های طبیعی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان ورزشی و کارشناسان بخش گردشگری کشور بود. جامعه آماری تحقیق عبارتند از : ۱. کارشناسان بخش گردشگری سازمان گردشگری و میراث فرهنگی شاغل در تهران (۳۷ نفر)، ۲. کارشناسان آژانس های مسافرتی فعال در زمینه تورگردانی (۶۰ نفر)، ۳. کارشناسان ورزشی فدراسیون های کوهنوردی، قایقرانی، شنا، سوارکاری، دوچرخه سواری، تیراندازی، دو و میدانی، ورزش های همگانی، اسکی و گلف (۳۰ نفر). پس از طراحی پرسشنامه و توزیع آن، ۱۱۲ پرسشنامه تکمیل شد. برای تجزیه و تحلیل یافته ها از روش تحلیل عامل استفاده شد و این نتایج به دست آمد : در مجموع دیدگاه سه گروه کارشناسان درباره جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی نشان داد که «جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی»، بار عاملی ۰/۷۹، «جاذبه های مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی» با بار عاملی ۰/۷۸، «جاذبه های مربوط به بیابانگردی و کویرنوردی» با بار عاملی ۰/۷۵ و «جاذبه های مربوط به شکار و صید» با بار عاملی ۰/۷۵، بیشترین اهمیت را در توسعه گردشگری ورزشی کشور دارند. یافته های این تحقیق نشان داد، در ایران جاذبه هایی که کمتر تحت تأثیر پدیده فصلی بودن قرار می گیرند و در نتیجه فصل گردشگری طولانی تری دارند و فعالیت های متنوع تری نیز در آنها انجام می گیرد، اهمیت بیشتری در توسعه گردشگری ورزشی کشور دارند.

واژه های کلیدی

گردشگری، گردشگری ورزشی، جاذبه های طبیعی - ورزشی.

مقدمه

گردشگری، یکی از مهم ترین فعالیت های جهان معاصر به شمار می رود. بر اساس گزارش WTO^۱، تعداد گردشگران جهان سالیانه ۴/۳ درصد رشد دارد و در سال ۲۰۲۰ به ۱/۶ میلیارد نفر می رسد. در همین زمان هزینه های گردشگران در سرتاسر جهان در هر سال ۶/۷ درصد رشد دارد و به ۲ تریلیون دلار می رسد (۲۱). بخشی از این مسافرت ها را گردشگری ورزشی تشکیل می دهد. در کشورهای صنعتی، گردشگری به عنوان یک مجموعه کل بین ۴ تا ۶ درصد تولید ناخالص داخلی (GDP) را تولید می کند و گردشگری ورزشی بین ۱ تا ۲ درصد از تولید ناخالص داخلی (GDP^۲) را شامل می شود، اگر چه اندازه گیری های تأثیر ورزش و گردشگری در کل جهان مشکل است، با وجود این، نرخ رشد صنعت گردشگری ورزشی حدود ۱۰ درصد در سال برآورد می شود (۱۴). مزایا و منافع اقتصادی حاصل از گردشگری، جلوه های طبیعی و جغرافیایی و ویژگی های مفرح آن، بسیار جالب توجه است و در واقع «گردشگری ورزشی»^۳ صنعتی است که از ترکیب دو صنعت «گردشگری»^۴ و صنعت «ورزش»^۵ پدید آمده است. به عبارت دیگر، ورزش یکی از فعالیت های مهم گردشگران در حین گردشگری است و گردشگری و مسافرت نیز با انواع مختلف ورزش همراه است (۴). موضوع مسافرت مردم برای شرکت یا تماشای ورزش به بازی های المپیک باستان برمی گردد. درست از زمانی که مردم از نقاط مختلف برای تماشای رقابت قهرمانانشان در کوه المپیا دور هم جمع می شدند. اما بحث گردشگری ورزشی یکی از حوزه های جدید تحقیقی در ده سال گذشته است (۱).

«مسافرت به دلایل غیرتجاری (تعطیلات) یا تجاری (غیرتعطیلات/ حرفه) برای شرکت یا مشاهده فعالیت های ورزشی»، گردشگری ورزشی نامیده می شود (۱۰). به طور کلی گردشگران ورزشی دو دسته عمده را شامل می شوند که عبارتند از: ۱. تماشاگران^۶ ورزشی و ۲. مشارکت کنندگان^۷ ورزشی (۱۱، ۱۲، ۱۳).

تماشاگران ورزشی، افرادی اند که به تماشای رویدادهای ورزشی همچون مسابقات المپیک، جام جهانی و مسابقات بین المللی که گردشگری ورزشی رویداد نامیده می شود، (۱۲) علاقه مندند. دورنمای گردشگری ورزشی رویداد، بسیار گسترده ای است و از رویدادهای شاخص مانند بازی های المپیک گرفته تا مسابقات بسکتبال جوانان دانشگاهی را شامل می شود (۱۲). مشارکت کنندگان ورزشی عاشقان ورزش بوده و علاقه مندند خود به ورزش بپردازند. آنها تمایل دارند در ورزش هایی که بیشتر جنبه غیررقابتی دارند، مشارکت فعال

1 - World Tourism Organization

2 - Gross Domestic Product

3 - Sport Tourism

4 - Tourism

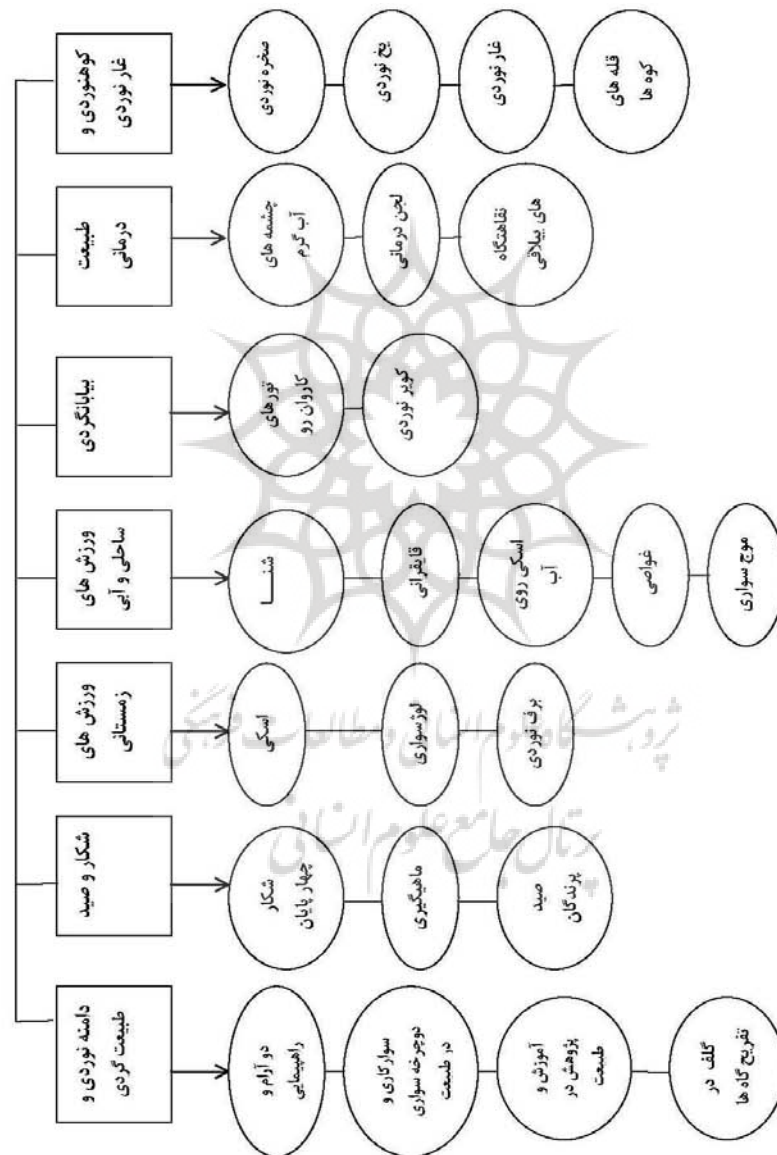
5 - Sport

6 - Spectators

7 - Participants

داشته باشند و حتی خود مقدمات آن را فراهم آورند تا از فواید متعدد ورزش در ابعاد تندرستی، اجتماعی و روانی بهره گیرند (گردشگری ورزشی فعال) (۱۲، ۱۳). گردشگر ورزشی به عنوان مشارکت کننده، در فعالیت هایی مانند تنیس، گلف، اسکی، موج سواری بر امواج کم عمق، کوهنوردی، قاطرسواری، شکار، ماهیگیری، قایقرانی، شنا، غواصی زیر آب با وسایل ساده یا پیچیده و کپسول هوا، پاروژنی و بسیاری از فعالیت های دیگر شرکت می کند (۲).

در شکل ۱، جاذبه های طبیعی ورزشی موجود در ایران به طور کلی به هفت دسته تقسیم بندی شده است (کریمی، ۱۳۷۸). این هفت دسته هر کدام دربرگیرنده فعالیت های مختلف ورزشی و تفریحی است. نکته مهم اینکه تمامی این فعالیت ها نیازمند حضور در جاذبه های طبیعی اند. این هفت دسته کلی عبارتند از: (۱) دامنه نوردی، (۲) شکار، صید و ماهیگیری، (۳) ورزش های زمستانی، (۴) ورزش های ساحلی و آبی، (۵) بیابانگردی، (۶) طبیعت درمانی، (۷) کوهنوردی و غارنوردی.

هسته یا جزء مرکزی، هر شکلی از مکان است که مسافر می خواهد آن را تجربه کند؛ هست، مکانی است که در نهایت تجربه گردشگری در آنجا تولید و مصرف می شود (۱۸). لیپر در سال ۱۹۹۰ ایده ترکیب هسته ای و سلسله مراتب جاذبه ها را به وجود آورد. «ترکیب هسته ای^۱»، به تلفیق هسته هایی که هر گردشگر می خواهد آنها را تجربه کند، گفته می شود. «سلسله مراتب^۲» به این معنی است که بعضی از این هسته ها تأثیر بیشتری بر مقصد بازدیدکنندگان دارند (۱۸). پذیرش مکان ورزشی با ترکیب جاذبه مقصد و سلسله مراتب، کاربردهای مدیریتی زیادی دارد. محققان در کشورهای مختلف مانند اسپانیا، استرالیا، هند، یونان و آفریقای جنوبی و ... با بررسی جاذبه های طبیعی ورزشی گوناگون موجود در آن کشورها، مهم ترین جاذبه های طبیعی ورزشی کشور خود را که تنوع و گستردگی بیشتری دارند و شاید موجب جذب گردشگران ورزشی بیشتری به آن کشورها شود و همچنین تأثیر این نوع گردشگری ورزشی را بررسی کرده اند (۵، ۱۰، ۱۶، ۱۹، ۲۰).

کیو در سال ۲۰۰۳ در بررسی گردشگری ورزشی در قاره آفریقا، عنوان کرد که بعضی از کشورهای شمال آفریقا همانند مراکش، تونس، مصر و دیگر کشورهای قاره همانند کنیا و آفریقای جنوبی، با استفاده از فرصت های موجود برای بهره برداری از گردشگری ورزشی متکی بر جاذبه های طبیعی ورزشی، مدت زمان، فصل و درآمد حاصل از گردشگری را به مقدار چشمگیری افزایش داده اند (۸). به واسطه نیاز روحی - روانی انسان، امروز به تفریح در طبیعت و ورزش هایی که در عرصه طبیعی قابل انجام است، با برنامه ریزی حساب شده ضمن بهره گیری از استعداد مناطق مختلف و لحاظ کردن شرایط مختلف، می توان در پیشبرد اهداف اقتصادی و اشتغالزایی گام برداشت و محیط های مناسبی برای گردشگران به وجود آورد. برنامه ریزی بر روی این جاذبه ها و هدایت گردشگران ورزشی به این جاذبه ها، بسیار مفید و مؤثر خواهد بود، از هدر رفتن وقت، سرمایه، بودجه و منابع و امکانات انسانی و مادی جلوگیری کرده و در برابر کشورهای رقیب برای کشور ما یک مزیت رقابتی ایجاد خواهد کرد زیرا با توجه به بررسی های صورت گرفته و اثبات شده، ایران یکی از ده کشور اول جهان از نظر جذابیت های گردشگری است (۱۵). بنابراین هدف این تحقیق تعیین اهمیت جاذبه های طبیعی - ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان ورزشی و گردشگری کشور است.

1 - Nuclear mix

2 - Hierarchy

روش تحقیق

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع پیمایشی بوده و به شکل میدانی انجام شده است. محقق مهم ترین جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور را از دیدگاه کارشناسان حوزه ورزش و گردشگری بررسی می کند.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری تحقیق عبارتند از : ۱_ کارشناسان بخش گردشگری سازمان گردشگری و میراث فرهنگی شاغل در تهران (۳۷ نفر)، ۲_ کارشناسان ۳۰ آژانس مسافرتی فعال در زمینه تورگردانی (مدیر فنی و مدیر تور هر آژانس، در مجموع ۶۰ نفر) و ۳_ کارشناسان ورزشی فدراسیون های کوهنوردی، قایقرانی، شنا، سوارکاری، دوچرخه سواری، تیراندازی، دو و میدانی، ورزش های همگانی، اسکی و گلف (سه کارشناس از هر فدراسیون، در مجموع ۳۰ نفر). در مجموع ۱۲۷ نفر جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می دهند، به علت محدود بودن جامعه، نمونه با جامعه برابر است و نمونه گیری به صورت تمام شمار انجام شده است.

ابزار گردآوری اطلاعات

در این تحقیق در دو بخش به جمع آوری اطلاعات اقدام شد، اول در زمینه اطلاعات نظری و پیشینه تحقیق که با استفاده از منابع کتابخانه ای، اینترنت، مقالات و پایان نامه ها در بخش گردشگری و گردشگری ورزشی انجام شد و در بخش دیگر، از پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شد. محقق با بررسی منابع، نتایج تحقیق کرمی (۱۳۷۸) را که در آن جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور در هفت خرده مقیاس طبقه بندی شده بودند، مورد استفاده قرار داد. این خرده مقیاس ها عبارتند از : ۱_ جاذبه های طبیعی ورزشی مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی، ۲_ جاذبه های مربوط به ورزش های زمستانی، ۳_ جاذبه های مربوط به کوهنوردی و غار نوردی، ۴_ جاذبه های مربوط به آب گرم و طبیعت درمانی، ۵_ جاذبه های مربوط به بیابانگردی، ۶_ جاذبه های مربوط به شکار و صید و ۷_ جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی. سپس با استفاده از پرسشنامه پنج ارزشی لیکرت، پرسشنامه ای با ۲۵ سؤال طراحی و برای ارزیابی روایی این پرسشنامه به افراد صاحب نظر در حوزه مدیریت ورزشی و گردشگری مراجعه شد و با استفاده از دیدگاه های آنان اصلاحات لازم در پرسشنامه انجام شد. برای بررسی پایایی پرسشنامه، یک تحقیق راهنما انجام گرفت و ۲۰ پرسشنامه (۷ پرسشنامه از کارشناسان ورزشی، ۷ پرسشنامه از کارشناسان آژانس های گردشگری و ۶ پرسشنامه از کارشناسان بخش گردشگری) توسط آمارگر تجزیه و تحلیل و بدون هیچ گونه تغییری، پایایی آن با آلفای کرونباخ (۰/۹۳) تأیید شد. پایایی هر یک از خرده مقیاس ها نیز به ترتیب زیر مورد تأیید قرار گرفت : خرده مقیاس جاذبه های طبیعی ورزشی مربوط به ۱_ ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی

(۰/۸۲)، ۲_ جاذبه های مربوط به ورزش های زمستانی (۰/۷۵)، ۳_ جاذبه های مربوط به کوهنوردی و غارنوردی (۰/۷۷)، ۴_ جاذبه های مربوط به آب گرم و طبیعت درمانی (۰/۷۴)، ۵_ جاذبه های مربوط به بیابانگردی (۰/۹۱)، ۶_ جاذبه های مربوط به شکار و صید (۰/۷۰) و ۷_ جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی (۰/۸۶).

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

اطلاعات توسط پرسشنامه در اختیار محقق قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده های تحقیق از نرم افزار SPSS ۱۱/۵ استفاده شد. در سطح آمار توصیفی برای مشخصات افراد جامعه آماری مانند سن، جنسیت، میزان تحصیلات و سابقه فعالیت، از شاخص های مرکزی، انحراف استاندارد، نمایش داده ها، رسم نمودارها و فراوانی و ... استفاده شد و در بخش آماری استنباطی، از روش تحلیل عاملی تأییدی با چرخش واریماکس به منظور تعیین بار عاملی برای تعیین مهم ترین جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان حوزه ورزش و گردشگری، استفاده شد.

نتایج و یافته های تحقیق

از مجموع ۱۲۷ نفر جامعه آماری، ۱۱۲ پرسشنامه برگشت داده شد که از این تعداد کارشناسان ورزشی ۲۷ نفر، کارشناسان آژانس های گردشگری ۵۵ نفر و کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ۳۰ نفر بودند. از این تعداد، ۷۵ نفر (۶۷ درصد) مرد و ۳۷ نفر (۳۳ درصد) زن بودند. میانگین سن کارشناسان ۳۶/۲۶ سال و میانگین سابقه فعالیت آنها ۱۱/۵۳ سال بود. ۸ نفر دارای تحصیلات دیپلم، ۱۳ نفر کاردانی، ۷۶ نفر کارشناسی، ۱۱ نفر کارشناسی ارشد (۹/۸ درصد)، و ۴ نفر نیز دارای تحصیلات دکتری بودند.

تعیین اهمیت جاذبه های طبیعی - ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان دو حوزه ورزش و گردشگری

۱_ از دیدگاه کارشناسان ورزشی، «جاذبه های مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی» با بار عاملی ۰/۷۷، «جاذبه های مربوط به ورزش های زمستانی» با بار عاملی ۰/۷۵ و «جاذبه های مربوط به کوهنوردی و غار نوردی» با بار عاملی ۰/۷۰، از اهمیت بیشتری در توسعه گردشگری ورزشی کشور برخوردارند؛

۲_ از دیدگاه کارشناسان آژانس های گردشگری، «جاذبه های مربوط به بیابانگردی و کویرنوردی» با بار عاملی ۰/۸۵، «جاذبه های مربوط به شکار و صید» با بار عاملی ۰/۸۴ و «جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی» با بار عاملی ۰/۷۶، اهمیت بیشتری در توسعه گردشگری ورزشی کشور دارند؛

۳_ از دیدگاه کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، «جاذبه های مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی» با بار عاملی ۰/۸۶، «جاذبه های مربوط به کوهنوردی و غارنوردی» با بار عاملی ۰/۸۳، «جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی» با بار عاملی ۰/۸۲، «جاذبه های مربوط به آب گرم و طبیعت درمانی» با بار عاملی ۰/۸۰، از مهم ترین جاذبه های طبیعی ورزشی در توسعه گردشگری ورزشی کشور ما هستند؛

۴_ از دیدگاه مجموع سه گروه از کارشناسان حوزه ورزش و گردشگری، «جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی» با بار عاملی ۰/۷۹، «جاذبه های مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی» با بار عاملی ۰/۷۸ و «جاذبه های مربوط به بیابانگردی و کویرنوردی» و «جاذبه های مربوط به شکار و صید» با بار عاملی ۰/۷۵، اهمیت بیشتری در توسعه گردشگری ورزشی در سطح کشور دارند و «جاذبه های مربوط به آب گرم و طبیعت درمانی» با بار عاملی ۰/۶۷ و «جاذبه های مربوط به ورزش های زمستانی» با بار عاملی ۰/۵۶، از نظر اهمیت در رده آخر قرار گرفته اند.

جدول ۱. جاذبه های طبیعی - ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان

بار عاملی و رتبه مهم ترین جاذبه های گردشگری ورزشی از دیدگاه کارشناسان در هر گروه		کارشناسان ورزشی		کارشناسان آژانس های گردشگری		کارشناسان سازمان گردشگری		مجموع کارشناسان سه گروه	
بار عاملی	رتبه	بار عاملی	رتبه	بار عاملی	رتبه	بار عاملی	رتبه	بار عاملی	رتبه
۰/۷۷	۱	۰/۷۲	۴	۰/۸۶	۱	۰/۷۸	۲	۰/۷۷	۲
۰/۷۵	۲	۰/۵۷	۶	۰/۸۰	۴	۰/۷۰	۵	۰/۷۵	۵
۰/۷۰	۳	۰/۴۰	۷	۰/۶۵	۷	۰/۵۶	۷	۰/۷۰	۷
۰/۶۶	۴	۰/۸۴	۲	۰/۸۲	۳	۰/۷۹	۱	۰/۶۶	۴
۰/۶۵	۵	۰/۷۶	۳	۰/۷۸	۵	۰/۷۵	۳/۵	۰/۶۵	۵
۰/۶۴	۶	۰/۶۰	۵	۰/۸۳	۲	۰/۶۷	۶	۰/۶۴	۶
۰/۵۵	۷	۰/۸۵	۱	۰/۷۳	۶	۰/۷۵	۳/۵	۰/۵۵	۷

جدول ۲ بار عاملی اجزای درونی خرده مقیاس های مربوط به جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور را از دیدگاه سه گروه از کارشناسان ورزشی و گردشگری نشان می دهد.

جدول ۲. جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از نظر سه گروه کارشناسان

بار عاملی	جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور
۰/۷۸	الف) جاذبه های طبیعی ورزشی مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی:
۰/۶۴	۱. جاذبه های مرتبط با قایقرانی (بادبانی، کانو و آب های خروشان) در سواحل دریا و رودخانه ها و دریاچه ها
۰/۶۲	۲. جاذبه های مرتبط با شنا، شیرجه و غواصی در سواحل دریا و رودخانه ها و دریاچه ها
۰/۵۹	۳. جاذبه های مرتبط با اسکی روی آب در سواحل دریا، رودخانه ها و دریاچه ها
۰/۴۵	۴. جاذبه های مرتبط با فوتبال، والیبال و هندبال ساحلی
۰/۶۳	۵. جاذبه های مرتبط با موج سواری در ساحل دریا
۰/۵۶	ب) جاذبه های مربوط به ورزش های زمستانی:
۰/۶۳	۶. جاذبه های مرتبط با اسکی در زمستان
۰/۳۴	۷. جاذبه های مرتبط با برف نوردی در زمستان
۰/۲۳	۸. جاذبه های مرتبط با با اسنوبورد و پرش با اسکی
۰/۷۰	ج) جاذبه های مربوط به کوهنوردی و غارنوردی:
۰/۵۷	۹. جاذبه های مرتبط با غار نوردی و غارگردی در غارهای ایران
۰/۵۶	۱۰. جاذبه های مرتبط با قله های کوه های ایران (دنا، دماوند، سهند و سیلان و ...)
۰/۵۳	۱۱. جاذبه های مرتبط با صخره نوردی و سنگ نوردی
۰/۵۲	۱۲. جاذبه های مرتبط با دیواره های یخی و یخ نوردی
۰/۶۷	د) جاذبه های مربوط به آب گرم و طبیعت درمانی:
۰/۵۷	۱۳. جاذبه های مرتبط با نقاهت گاه ها، استراحت گاه ها و اقامت گاه های بیلاقی خوش آب و هوا
۰/۴۳	۱۴. جاذبه های مرتبط با چشمه های آب گرم و آب درمانی
۰/۴۰	۱۵. جاذبه های مرتبط با لجن درمانی (در دریاچه ارومیه، مرداب انزلی و ...)

ادامه جدول ۲. جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از نظر سه گروه

کارشناسان

بار عاملی	جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور
۰/۷۵	ه) جاذبه های مربوط به بیابانگردی در ایران
۰/۷۱	۱۶. جاذبه های مرتبط با کویرنوردی و بیابانگردی
۰/۴۶	۱۷. جاذبه های مرتبط با تورهای کاروان رو در بیابان های کویری
۰/۷۵	و) جاذبه های مربوط به شکار و صید در ایران:
۰/۶۷	۱۸. جاذبه های مرتبط با ماهیگیری در رودخانه ها و دریاچه ها و دریاچه های پشت سدها
۰/۶۳	۱۹. جاذبه های مرتبط با صید پرندگان وحشی (قرقاول، کبک، تیپو، هوبره و ...)
۰/۵۴	۲۰. جاذبه های مرتبط با شکار مجاز چهارپایان (کل، قوچ، خرگوش، آهو و ...) در شکارگاه های کشور
۰/۷۹	ز) جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی:
۰/۷۳	۲۱. جاذبه های مرتبط با سوارکاری (اسب سواری، شترسواری و ...) در دامنه ها و چمنزارها و صحراها
۰/۶۵	۲۲. جاذبه های مرتبط با دوی آرام و پیاده روی و راهپیمایی در دامنه های طبیعی و تفریح گاه ها
۰/۶۳	۲۳. جاذبه های مرتبط با ورزش گلف در تفریح گاه ها (مانند مجموعه ورزشی انقلاب و ...)
۰/۶۲	۲۴. جاذبه های مرتبط با آموزش و پژوهش مرتبط با ورزش در طبیعت
۰/۵۸	۲۵. جاذبه های مرتبط با دوچرخه سواری و دوچرخه سواری کوهستان در دامنه ها و تفریح گاه ها

بحث و نتیجه گیری

گردشگری ورزشی امکان استفاده بهینه از جاذبه های طبیعی ورزشی را برای جذب گردشگران ورزشی و در نتیجه افزایش درآمد حاصل از گردشگری، فراهم می آورد. برای این منظور اهمیت دادن و سرمایه گذاری در جاذبه هایی که از نظر کارشناسان اهمیت بیشتری در جذب گردشگران ورزشی دارند، ضروری است. نتایج به دست آمده در جدول ۱، در مورد جاذبه های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی از دیدگاه مجموع

کارشناسان، نشان می دهد که «جاذبه های مربوط به دامنه نوردی و طبیعت گردی» با ۰/۷۹، «جاذبه های مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی» با ۰/۷۸، «جاذبه های مربوط به بیابانگردی و کویرنوردی» با ۰/۷۵ و «جاذبه های مربوط به شکار و صید» با ۰/۷۵، بیشترین اهمیت را در توسعه گردشگری ورزشی کشور دارند. این نتایج با طرح امکان سنجی جاذبه های اکوتوریستی ایران که توسط کرمی، انجام شد، همخوانی زیادی دارد (۳). در طرح یاد شده تعداد گردشگر ورودی برای «ورزش های ساحلی و آبی» مشخص نشده است و نمی توان درباره تطبیق نتایج این تحقیق با آن طرح به خوبی اظهار نظر کرد. «جاذبه های مربوط به دامنه نوردی» در طرح امکان سنجی، بالغ بر ۵۰۰۰۰۰ نفر گردشگر را جذب می کند و در این تحقیق هم «دامنه نوردی و طبیعت گردی» در اولویت اول قرار گرفت. در طرح امکان سنجی، «جاذبه های مربوط به بیابانگردی» با ۵۰۰۰۰۰ گردشگر ورودی و «شکار و صید» با ۲۰۰۰۰۰ گردشگر ورودی در رده های بعدی قرار داشتند، که در این تحقیق هر دو جاذبه با بار عاملی (۰/۷۵) در اولویت سوم و چهارم اهمیت از نظر کارشناسان قرار داشتند. در این تحقیق «جاذبه های مربوط به ورزش های زمستانی» با ۰/۵۶ از نظر کارشناسان نسبت به دیگر جاذبه ها در رتبه های پایین تر قرار گرفتند. با نگاه به نتایج طرح امکان سنجی، می بینیم که در آن تعداد گردشگر ورودی برای «کوهنوردی و غارگردی» ۱۰۰۰۰۰ نفر، برای «طبیعت درمانی» ۵۰۰۰۰ نفر و برای «ورزش های زمستانی» ۵۰۰۰۰ نفر ذکر شده است. نتایج این تحقیق با نتایج طرح امکان سنجی همخوانی زیادی دارد و جاذبه هایی که از نظر اکوتوریستی اهمیت بیشتری داشتند، از نظر کارشناسان ورزشی نیز برای توسعه گردشگری ورزشی با اهمیت تر بودند. به نظر می رسد دلایل اهمیت بیشتر «دامنه نوردی و طبیعت گردی» و «جاذبه های مربوط به ورزش های ساحلی، آبی و تابستانی» نسبت به دیگر جاذبه ها، سه عامل باشد : ۱- گستردگی این جاذبه ها در ایران : دو سوی شمال و جنوب ایران، دارای دو هزار کیلومتر مرز ساحلی است. در ساحل شمالی، خزر بزرگ ترین دریاچه جهان، میعادگاه تابستانی اغلب علاقه مندان به سفر در کشور بزرگ ایران است. باریکه ساحلی ایران در این منطقه، مابین دامنه های شمالی البرز و ساحل جنوبی خزر، مجموعه ای از زیباترین چشم اندازه های طبیعی ایران را در خود جای داده است. ترکیبی آرمانی از ساحل دریا، کوهستان و جنگل در این منطقه موجب شده است اصلی ترین قطب سیاحتی ایران در این منطقه شکل گیرد. ساحل جنوبی ایران نیز یکی دیگر از قطب های سیاحتی کشور به شمار می رود، ۲- تنوع گسترده تر فعالیت های ورزشی که می تواند در این جاذبه ها انجام شود. فعالیت هایی مانند شنا، غواصی، قایقرانی، اسکی روی آب، موج سواری، ورزش های ساحلی و کانو و ... که در سواحل، دریاچه ها و رودخانه ها انجام می شوند و فعالیت هایی مانند پیاده روی، دو آرام، راهپیمایی، دوچرخه سواری، سوارکاری، گلف و تفریح که در دامنه ها و دامنه ها انجام می گیرند؛ ۳- تأثیرپذیری کمتر این جاذبه ها در ایران از پدیده فصل بودن : تغییرات فصلی در پدیده گردشگری، بیانگر چالشی جهانی در مدیریت جاذبه های گردشگری است. توجه به موضوعات، چالش ها و فرصت های مرتبط با فصلی بودن و تأثیر آنها بر جاذبه های گردشگری مبتنی بر ورزش اهمیت زیادی دارد. ورزش و گردشگری به وسیله فصلی بودن مشخص می شوند و فصول نسبی ورزش و گردشگری به روش های مختلف با

یکدیگر تعامل دارند (۶). در گردشگری، فصلی بودن عبارت است از: «عدم تعادل موقتی در پدیده گردشگری» (۷). دیدگاه رایج در فصلی بودن گردشگری این است که این مشکل باید توسط مدیران مقصد و جاذبه حل شود. در سطح کلی، فصلی بودن گردشگری به عوامل «طبیعی» و «نهادی» نسبت داده می شود. فصلی بودن طبیعی به تغییرات منظم در پدیده های طبیعی گفته می شود، به ویژه آنهایی که به تغییرات آب و هوایی در طول سال مربوط می شوند (۷). برخی از تغییرات آب و هوایی و دمایی که در لذت بردن از فعالیت تفریحی ویژه تأثیر می گذارند عبارتند از: درجه حرارت هوا، رطوبت، بارش، ابری بودن، مقدار روشنایی در روز، قابلیت تماشا، باد، درجه حرارت آب و پوشش برف و یخ (۱۷). برعکس عوامل نهادی بازتاب هنجارهای اجتماعی و عملکرد جامعه هستند. این دسته شامل عملکردهای مذهبی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی هستند که به صورت تعطیلات مذهبی، مدرسه ای (آموزشی) و کاری بروز می کنند. آب و هوا به چند دلیل برای گردشگران اهمیت دارد؛ اولاً در بعضی مواقع، آب و هوا به عنوان عامل جاذبه محسوب می شود، مثل جاهای با زمستان گرم که مورد علاقه مردمی است که در سردسیر زندگی می کنند و بر عکس؛ دوم اینکه تنوع آب و هوایی در یک منطقه یا یک کشور گستردگی صنعت گردشگری و امکان وجود فعالیت های گردشگری و گردشگری ورزشی را در فصول مختلف سال فراهم می کند. به عبارت دیگر، هر نوع آب و هوایی فعالیت گردشگری ورزشی مخصوص به خود را دارد و اگر کشوری اقلیم های متفاوت داشته باشد، امکان جذب گردشگر ورزشی در بیشتر مواقع سال برای آن کشور ممکن خواهد بود. با توجه به چهار فصل بودن طبیعت ایران، امکان بهره برداری طولانی تر از این جاذبه ها نسبت به دیگر جاذبه ها وجود دارد. دو جزیره مشهور خلیج فارس، کیش و قشم، در سالیان اخیر از بیشترین سرمایه گذاری های گردشگری برخوردار بوده اند، همچنین بنادر اصلی جنوب کشور همچون چابهار، بندرعباس و بوشهر تلاش بسیار داشته اند زمینه بهره مندی از سرمایه گذاری های گردشگری را فراهم کنند. در این منطقه به عکس ساحل شمال فصل سفر زمستان است که این نکته خود دائمی بودن زمان پرداختن به ورزش های ساحلی و آبی را در ایران در طول سال نشان می دهد که فقط تعداد محدودی از کشورهای جهان از این امکان برخوردارند.

یکی از نکات مهم در این تحقیق این است که جاذبه «ورزش های زمستانی» از نظر اهمیت رده آخر قرار گرفته که ممکن است دلیل آن ۱- تغییرات جوی و کاهش بارش برف مناسب در بعضی از سال ها باشد که طول فصل اسکی و ورزش های زمستانی را در کشور کاهش می دهد، در حالی که در کشورهای اروپایی و مدار شمالی بارش برف بیشتر و طولانی تر از ایران است، در نتیجه جاذبه های مربوط به ورزش های زمستانی در آن مناطق بیشتر است؛ ۲- عدم شناسایی منابع و امکانات گردشگری ورزشی زمستانی در کشور؛ ۳- کم بودن تعداد پیست های اسکی استاندارد و دارای امکانات رفاهی مناسب و ۴- مشکل بودن دسترسی به پیست های اسکی موجود در فصل زمستان.

برای رسیدن به سطح مطلوب مورد نظر برنامه چشم انداز ۲۰ سال آینده گردشگری که در آن باید ۲۰ میلیون گردشگر جذب و ۲۵ میلیارد دلار درآمد از این راه به دست آید، ضرورت توجه به همه توانمندی های کشور در این زمینه احساس می شود (۱). مهم ترین راهکارهای پیشنهادی توسط کارشناسان این تحقیق برای توسعه و گسترش گردشگری ورزشی به ترتیب در زیر آورده شده است: تبلیغات مناسب و اطلاع رسانی در مورد گردشگری ورزشی؛ برنامه ریزی جامع برای توسعه گردشگری ورزشی؛ گسترش و ساخت مکان های ورزشی در مناطق مستعد؛ ایجاد نگرش مناسب و برخورد خوب با گردشگران ورزشی؛ ایجاد امکانات رفاهی و خدمات بهداشتی برای گردشگران ورزشی و وجود نهادی واحد برای تصمیم گیری درباره گردشگری ورزش.

در مجموع باید گفت که گردشگری ورزشی پدیده ای چند بعدی است که موفقیت در بهره برداری از آن مستلزم بهبود شرایط عمومی کشور، ثبات اقتصادی و اجتماعی و گسترش و تقویت زمینه های مربوط به گردشگری ورزشی است، از جمله گسترش و توسعه تفریحگاه های ورزشی، ایجاد تسهیلات ورزشی مناسب و استاندارد در محل جاذبه های طبیعی ورزشی کشور، برگزاری جشنواره های بازی های بومی محلی در دامنه های طبیعی، ارتقای سطح کیفی خدمات در این مراکز ورزشی. نکته مهمی که در زمینه تقویت و توسعه گردشگری ورزشی باید مورد تأکید قرار بگیرد، ایجاد نگرش صحیح نسبت به مقوله گردشگری ورزشی در جامعه، وجود دیدگاه واحد در رده های مختلف هرم مسئولان کشور و درک و تفاهم مشترک آنها در زمینه اهمیت و جایگاه گردشگری ورزشی در توسعه گردشگری و در نتیجه رشد اقتصادی و اجتماعی کشور است.

منابع و مآخذ

۱. ادبی فیروزجاه، جواد. (۱۳۸۶). "بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور با تأکید بر جاذبه های طبیعی ورزشی"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
۲. پارکز، ژانت بی، بیورلی آر. کی زنگر و جروم کوارترمن، (۱۳۸۲). "مدیریت معاصر در ورزش". ترجمه محمد احسانی، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، چاپ اول.
۳. کرمی، ناصر. (۱۳۷۸). "اکوتوریسم ایران"، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، معاونت تحقیقات آموزش و برنامه ریزی، گروه مطالعات اکوتوریسم. گزارش وضعیت، نگارش نخست.
۴. هنرور، افشار. (۱۳۸۳). "بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ناشی از برگزاری رویدادهای ورزشی بین المللی در کشور"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس تهران.

5. Andueza & Miranda.(2005). "The role of sport tourism destination chosen by tourists visiting Spain". *Journal of Sport Tourism*, 10(2), PP:143-145.
6. Butler, R.W.,(1994). "Seasonality in Tourism : Issues and Problems", in A.V.Seaton (ed), *Tourism : The State of Art* (Chichester: John Wiley and Sons), PP:332-9.
7. Butler, R.W., (2001). "Seasonality in Tourism :Issues and Implications", in T. Baum and S. Lundtorp (eds), *Seasonality in Tourism* (London :Pergamon), PP:5-23.
8. Cave , P.Leader , C., (2003). "Sport Tourism : The case for a local Approach in Africa", *Second Africans on peace Trough Tourism*.
9. De Knop, P, and Standeven, J. (1998). "Sport Tourism : a new area of sport management", *Europian Journal for Sport Management*, Vol. 5. No. 1, PP:30-45.
10. Dolnicar, S., (2003). "Who is Riding the wave? An investigation into development and psychographic characteristics of surf Tourists". *Coffs Harbour, Australia*.
11. Gammon, S., & Robinson, T. (1997). "Sport and Tourism : a conceptual framework". *Journal of Sport Tourism*. 4, 3, PP:8-24.
12. Gibson, H.J., (1998a). "Sport Tourism : A critical analysis of research". *Sport Management Review*, 1, PP:45-76.
13. Hall, C., (1992b), "Adventure, Sport and Health Tourism", in *Special interest Tourism* (edited by M.L.and C.M.Hall), *Bellhaven press, London*, PP:141-158.
14. Hudsons, S., (2003). "Sport and Adventure Tourism", *The Haworth Press*.
15. Jenning, G., (1998). "Tourism research", *John Wily Sons Ltd, Australia*.
16. Ko Sasi, V., (2005). "Sport Tourism in India", *Journal of Sport Tourism*, 10(2), PP:135-138.
17. Kreutzwise, R., (1989). *Supply*, in G. Wall (ed), "Outdoor recreation in Canada (Toronto)". *John Wiley and Sons*, PP:19-42.
18. Liper, N., (1990). "Tourism Attraction systems". *Annals of Tourism Research*, 17(2) : PP:367-384.
19. Maragoudakis, I., (2003). "Development of Competitive Sea Tourism". *Presertation to 53rd Congress, AIEST, Athens, 7-11 September*.

20. Preston-Whyte, R., (2003). "Constructions of Surfing Space at Durban", South Africa , *Tourism Geographies*, 4(3), 4(3), PP:307-328.

21. World Tourism Organization (WTo) , (2001), "Sport and Tourism Shaping Global Culture". On www at <http://www.World-Tourism.Org>.

